

**AQLI ZAIF O'QUVCHILARNING ELEMENTAR MATEMATIK
KO'NIKMALARINI KUNDALIK HAYOTDA QO'LLASHGA O'RGATISH
TEKNOLOGIYALARI SAMARADORLIGI**

*Hayrullayeva Sug'diyona Muzaffar qizi
O'zbekiston milliy pedagogika universiteti
Pedagogika, psixologiya va inkluziv ta'lim
fakulteti talabasi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada aqli zaif o'quvchilarning elementar matematik ko'nikmalarini kundalik hayotda qo'llashga o'rgatishda pedagogik texnologiyalarning samaradorligi yoritilgan.

**ЭФФЕКТИВНОСТЬ ТЕХНОЛОГИЙ ОБУЧЕНИЯ УЧАЩИХСЯ С
ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫМИ НАРУШЕНИЯМИ ПРИМЕНЕНИЮ
ЭЛЕМЕНТАРНЫХ МАТЕМАТИЧЕСКИХ НАВЫКОВ В
ПОВСЕДНЕВНОЙ ЖИЗНИ**

Аннотации: В данной статье рассматривается эффективность педагогических технологий, применяемых при обучении учащихся с интеллектуальными нарушениями использованию элементарных математических навыков в повседневной жизни.

**EFFECTIVENESS OF TECHNOLOGIES FOR TEACHING STUDENTS
WITH INTELLECTUAL DISABILITIES TO APPLY ELEMENTARY
MATHEMATICAL SKILLS IN DAILY LIFE**

Annotatsion: This article examines the effectiveness of pedagogical technologies used in teaching students with intellectual disabilities to apply elementary mathematical skills in everyday life.

Kalit so'zlar: aqli zaif o'quvchilar, pedagogik texnologiyalar, matematik ko'nikmalar, kundalik hayot, individual yondashuv, maxsus ta'lim.

Aqli zaif o'quvchilarning elementar matematik ko'nikmalarini kundalik hayotda qo'llashga o'rgatish jarayoni maxsus pedagogika sohasida eng muhim va dolzarb yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Chunki bunday o'quvchilarda bilish jarayonlari, tafakkur operatsiyalari, xotira va diqqatning rivojlanishi odatdagi rivojlanishga ega bolalarga nisbatan o'ziga xos kechadi. Shu sababli ta'lim jarayonini tashkil etishda faqatgina bilim berish emas, balki ularni hayotiy vaziyatlarda qo'llay olishga

yo'naltirish asosiy maqsad sifatida belgilanadi. Elementar matematik ko'nikmalar o'z ichiga sonlar bilan ishlash, miqdorlarni taqqoslash, vaqtni aniqlash, pul birliklarini tushunish va oddiy hisob-kitoblarni bajarish kabi amaliy faoliyatlarni oladi. Bu ko'nikmalar o'quvchilarning kelajakdagi mustaqil hayotida muhim ahamiyat kasb etadi, chunki ular ijtimoiy muhitda harakat qilish, oddiy kundalik vazifalarni bajarish va o'z ehtiyojlarini qisman mustaqil qondirish imkonini beradi. Aqli zaif o'quvchilarda abstrakt fikrlash sust rivojlanganligi sababli, matematik tushunchalarni shakllantirishda ko'proq konkret va ko'rgazmali materiallarga tayanish zarur bo'ladi. Masalan, sonlarni o'rganishda faqat yozma raqamlar bilan ishlash emas, balki predmetlar orqali sanash, real buyumlarni guruhlariga ajratish va taqqoslash kabi amaliy faoliyatlar muhim rol o'ynaydi. Bu yondashuv o'quvchilarning idrok qilish jarayonini faollashtiradi va matematik tushunchalarni mustahkamroq o'zlashtirishga yordam beradi. Shuningdek, o'qitish jarayonida takrorlash va mustahkamlash ishlari muntazam ravishda olib borilishi zarur, chunki bunday o'quvchilarda o'rganilgan bilimlarni tez unutish holati ko'p uchraydi. Pedagogik texnologiyalarni qo'llash jarayonida o'yin faoliyati alohida ahamiyatga ega. Didaktik o'yinlar orqali o'quvchilar matematik topshiriqlarni qiziqarli shaklda bajaradilar, bu esa ularning motivatsiyasini oshiradi va o'qishga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi. Masalan, do'kon o'yini orqali pul bilan ishlash, meva-sabzavotlarni sanash yoki buyumlarni sotib olish jarayonida oddiy hisob-kitoblarni bajarish o'quvchilarda real hayotiy tasavvurlarni shakllantiradi. Shu bilan birga, amaliy faoliyatga asoslangan mashg'ulotlar ham muhim hisoblanadi, chunki o'quvchilar bevosita harakat orqali bilimni mustahkamlaydilar. Individual yondashuv ham ushbu jarayonda asosiy o'rin tutadi. Har bir o'quvchining rivojlanish darajasi, psixologik xususiyatlari va o'zlashtirish tezligi turlicha bo'lganligi sababli, o'qituvchi har bir bola bilan alohida ishlashga e'tibor qaratishi kerak. Ba'zi o'quvchilar ko'proq vizual materiallar orqali o'rganadi, boshqalari esa amaliy harakatlar orqali tezroq tushunadi. Shuning uchun ta'lim jarayonida moslashuvchan metodlardan foydalanish samaradorlikni oshiradi. Kundalik hayot bilan bog'lash esa o'qitish jarayonining eng muhim bosqichlaridan biridir. O'quvchilar faqat sinf ichida emas, balki real hayotiy vaziyatlarda ham matematik bilimlarni qo'llashni o'rganishlari zarur.

Dars jarayonida didaktik o'yinlardan tizimli foydalanish o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi va bilimlarni mustahkamlaydi. Har bir o'quvchi bilan individual ishlash, ularning imkoniyatlariga mos topshiriqlar berish ta'lim samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Ota-onalar bilan hamkorlikni kuchaytirish ham muhim omil hisoblanadi. Ota-onalar bolalarning kundalik hayotda matematik amallarni qo'llashga yordam berish orqali ularning bilimlarini mustahkamlashda faol ishtirok etishlari lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Xamidova M. Maxsus pedagogika. – Toshkent: O'qituvchi, 2020.
2. Po'latova P.M. Oligofrenopedagogika asoslari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2018.
3. Xaydarova O.R. Aqli zaif bolalarni o'qitish metodikasi. – Toshkent: Tafakkur, 2021.
4. Hallahan D.P., Kauffman J.M., Pullen P.C. Exceptional Learners: An Introduction to Special Education. – Boston: Pearson, 2019.